

Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1923 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utförande av vissa fiskehamnar jämte i ämnet väckta motioner. (4:e avd.)

I den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln (punkt 24) föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde komma att till riksdagen avlätas, till bestridande av kostnaden för utförande av de till fiskehamnsgrupp I hörande hamnbyggnader i riksstaten för budgetåret 1923—1924 beräkna ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 2 mars 1923 avlåten proposition, nr 114, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1:o) besluta, att följande till fiskehamnsgrupp I hörande hamnbyggnader, nämligen vid Herrevik, Byviken, Hölick, Lörudden, Värskär och Byxelkrok — hamnbyggnaden vid Byxelkrok under det i statsrådsprotokollet angivna villkor om bidrag från vederbörande kommun eller lands-ting — skola i nu angiven ordning utföras;

2:o) besluta, att följande till fiskehamnsgruppen II hörande, huvudsakligen av muddringar bestående hamnförbättringar, nämligen vid Gårdskär, Fågelsundet, Utvalnäs och Hönö-Klåva — hamnförbättringen vid Hönö-Klåva under det i statsrådsprotokollet angivna villkor beträffande kostnaderna för strandskoning och bryggor — ävensom andra fiskehamnsarbeten av liknande art, som av riksdagen komma att beslutas, skola utföras jämsides med andra i gång varande fiskehamnsbyggnader, därvid omförmälda fyra hamnförbättringar skola äga företräde framför

de övriga hamnarbeten, som komma att till gruppen hänföras, ävensom utföras i den inbördes ordningsföljd, som nu angivits;

3:o) besluta, att de hamnar vid Kårehamn, Kapelludden, Bremö-Kalven, Våndborg, Faludden, Stendörren, Långö och Bokö samt den hamnförbättring vid Gäddbäckssund, som av riksdagen tidigare beslutats, icke skola komma till utförande;

4:o) till bestridande av kostnaden för de till fiskehamnsgruppen I hörande hamnbyggnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av 600,000 kronor;

5:o) besluta, att ifrågavarande anslag må för avsett ändamål, enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela, användas under villkor om kostnadsfri upplåtelse ej mindre av själva området för hamnarna än även av det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som är avsedd att bedrivas i hamnarna, bör avseändras för det gemensamma ändamålet; samt

6:o) medgiva, att även för fall, där sådant ej tidigare beslutats, samtliga de hamnar, som under 1:o) avses, ävensom de under 2:o) uppräknade fyra hamnar skola utföras och underhållas genom statens försorg.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I anledning av förevarande proposition hava inom andra kammaren väckts följande motioner, nämligen

nr 246, av herr *C. Johanson* i Hörninge m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att fiskehamnsanläggningen vid Byxelkrok utföres enligt det förslag, som framlagts i överstelöjtnant *O. Z. Ekdahls* reservation till av de sakkunniga för statens fiskehamnsbyggnadsverksamhet den 5 februari 1923 avgivet yttrande;

nr 249, av herr *Th. Gardell* m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att de planerade hamnarna vid Kapelludden och Våndborg skola komma till utförande; samt

nr 254, av herr *H. Andersson* i Grimbo m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte besluta, att den ytterligare muddringen vid Hönö-Klåva måtte få utföras oberoende av tiden och ordningen för utförandet av hamnarbetena vid Gårdskär, Fågelsundet och Utvalnäs, tillhörande fiskehamnsgruppen II, med villkor allenast, att fiskarena vid Hönö-Klåva enligt gjort åtagande själva bekosta strandskoning utmed nya bassängen och bryggor för båtarna att ligga vid, och att till staten kostnadsfritt upplåtes nödigt strandområde innanför den nya bassängen mellan de båda strandområdena, som staten redan äger vid hamnen.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sina framställningar får utskottet hänvisa till motionerna.

Sedan av 1922 års riksdag begärts utredning rörande statens fiskehamnsbyggnadsverksamhet och de ekonomiska förutsättningarna för densamma, anbefalldes Kungl. Maj:t genom brev den 26 maj 1922 väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att gemensamt med lantbruksstyrelsen och med biträde av högst tre sakkunniga personer, vilka skulle utses av chefen för kommunikationsdepartementet, skyndsamt verkställa den sålunda begärda utredningen samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, och utsåg departementschefen jämlikt berörda bemyndigande att såsom sakkunniga biträda ämbetsverken vid utförande av det dem sålunda lämnade uppdraget ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören E. J. G. Rosén, ledamoten av riksdagens andra kammare, numera landshövdingen S. E. J. Lübeck och hamnöveringenjören i Göteborg, kaptenen i väg- och vattenbyggnadskåren K. E. Petterson.

Sedermera har Kungl. Maj:t den 13 januari 1923 på därom av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjord framställning förordnat, att ovanberörda utredning skulle omfatta frågan om iståndsättande av jämväl andra, icke till fiskehamnsgrupperna I och II hörande fiskehamnar, som vore i omedelbart behov av iståndsättande.

Med skrivelse den 5 februari 1923 hava ämbetsverken och de sakkunniga avgivit utredning och förslag rörande samtliga till fiskehamnsgruppen I hörande hamnar och de inom fiskehamnsgruppen II upptagna hamnförbättringarna vid Gårdskär och Fågelsundet i Uppsala län samt Gäddbäckssund i Västerbottens län. Beträffande övriga hamnar inom sistnämnda grupp ävensom de i uppdraget av den 13 januari 1923 avsedda hamnar hava ämbetsverken och de sakkunniga för avsikt att senare under år 1923 inkomma med utredning och förslag.

Nu ifrågavarande utredning och förslag ävensom en av chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning, överstelöjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren O. Z. Ekdahl den 8 februari 1923 avgiven reservation finnas såsom bilagor A och B vidfogade propositionen.

De ändringar i byggnadsprogrammet, som ämbetsverken och de sakkunniga ansett sig böra föreslå, innebära, att ur fiskehamnsgruppen I uteslutas hamnarna vid Kårehamn, Kapelludden, Utvalnäs, Bremö-Kalven, Våndborg, Faludden, Stendörren, Långö och Bokö samt ur fiskehamnsgruppen II hamnförbättringen vid Gäddbäckssund, varemot skulle tillkomma i fiskehamnsgruppen I hamnen vid Lörudden (i stället för hamnen

vid Bremö-Kalven) och Byviken (i stället för hamnförbättringen vid Gäddbäckssund) samt inom fiskehamnsgruppen II hamnförbättringar vid Utvalnäs (i stället för ny fiskehamn därstädes) och Hönö-Klåva. Beträffande ordningsföljden för arbetenas utförande hava ämbetsverken och de sakkunniga, då hittills på statens bekostnad endast fiskehamnar på södra och västra Sveriges fastlandskust blivit anlagda, ansett sig böra tillgodose Norrland och Gottland samt föreslå därför följande ordning inom fiskehamnsgruppen I, nämligen: 1) Herrevik, 2) Byviken, 3) Hölick, 4) Lörudden, 5) Värskär, 6) Byxelkrok. Därvid har förutsatts, att hamnarbetena vid Herrevik och Byviken skulle påbörjas samtidigt. I fråga om hamnanläggning vid Gnismvärd eller Västergarn skulle senare meddelas beslut. Inom fiskehamnsgruppen II föreslås följande ordning i avseende å hittills undersökta hamnar, nämligen: 1) Gårdskär, 2) Fågelsundet, 3) Utvalnäs, 4) Hönö-Klåva.

Den sammanlagda kostnaden för utförande av de utav ämbetsverken och de sakkunniga nu föreslagna fiskehamnarna inom gruppen I samt hittills behandlade, till utförande föreslagna arbeten inom gruppen II framgår av nedanstående tabell, där jämväl upptagits den sammanlagda kostnaden enligt nu gällande arbets- och materialpriser för tidigare beslutade, nu återstående hamnbyggnader inom gruppen I och för de förut beslutade till gruppen II hörande hamnförbättringarna vid Gårdskär, Fågelsundet och Gäddbäckssund ävensom för jämförbarhetens skull det nu föreslagna arbetet vid Hönö-Klåva:

Fiskehamnsgrupp.	Nu Kronor	Enligt förslaget, om hamn utföres	
		vid Gnismvärd Kronor	vid Väster- garn Kronor
I	6,234,600	2,723,600	2,544,900
II	1,041,000	298,400	298,400
Summa	7,275,600	3,022,000	2,843,300
Total nedsättning i kostnaden	—	4,253,600	4,432,300

Ämbetsverken och de sakkunniga framhålla vidare, att i syfte att om möjligt vinna en ytterligare nedsättning av byggnadskostnaderna det före påbörjande av varje särskild hamn syntes böra tagas under övervägande, huruvida och i vilken omfattning arbetet lämpligen kunde utföras å entreprenad med anlåtande av svenska firmor.

För egen del har departementschefen anfört följande:

»Avsikten med statsmakternas beslut år 1911 om statens fiskehamnsbyggnadsverksamhet har varit att avhjälpa den brist på lämpliga hamnar, vilken dittills på ett betänkligt sätt verkat hämmande på utvecklingen av den viktiga gren av landets fiskerinäring, som det större havsfisket utgör. Däremot har man icke ansett sig kunna utgå från att det kapital, som staten komme att nedlägga i fiskehamnarna, skulle kunna förräntas. De förutsättningar, varunder fiskehamnsbyggandet år 1911 planerades, hava emellertid sedermera så förändrats och på senare år därjämte det statsfinansiella läget så försämrats, att det alltmer framstått såsom nödvändigt att söka genom minskning av fiskehamnarnas antal eller förenklningar i planerna för deras utbyggande i möjligaste mån nedbringa statens utgifter för ändamålet. Endast genom en dylik reduktion torde det överhuvud bliva möjligt att utan oskäligt dröjsmål få till stånd en utbyggnad av de för havsfiskets utveckling mest betydelsefulla hamnarna. Den utredning rörande fiskehamnsbyggandet, som i enlighet med riksdagens därom givna direktiv nu verkställts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt lantbruksstyrelsen jämte särskilt tillkallade sakkunniga, synes mig på ett tillfredsställande sätt hava beaktat nyss angivna synpunkter. Jag har därför ansett mig böra biträda de av ämbetsverken och de sakkunniga framlagda förslagen såväl i fråga om de hamnar, vilka skulle komma till utförande, som beträffande sättet och ordningen för deras utbyggnad.

Vid bifall till vad sålunda förordats skulle följande fiskehamnar komma till utförande i nedan angiven ordning:

Fiskehamnsgrupp I.

- 1) Herrevik.
- 2) Byviken.
- 3) Hölick.
- 4) Lörudden.
- 5) Värskär.
- 6) Byxelkrok.

Fiskehamnsgrupp II.

- 1) Gårdskär.
- 2) Fågelsundet.
- 3) Utvalnäs.
- 4) Hönö-Klåva.

Härvid är att märka, att i gruppen I skulle senare komma att ingå en hamn på Gottlands västkust vid Gnisvärd eller Västergarn samt i gruppen II tillkomma ytterligare ett antal muddringshamnar. Förslag i dessa senare hänseenden torde efter slutförd utredning få ett följande år underställas riksdagen. De angivna arbetena vid Herrevik och Byviken vore avsedda att bedrivas samtidigt.

Beträffande de villkor om bidrag, som enligt förslaget skulle uppställas i fråga om hamnarna vid Byxelkrok, Herrevik och Hönö-Klåva,

torde särskilda bestämmelser om markupplåtelse vid sistnämnda två hamnar icke behöva upptagas, då ju såsom villkor för användande av till fiskehamnsbyggnaderna anvisade medel hittills stadgats och jämväl fortfarande torde böra stadgas kostnadsfri upplåtelse ej mindre av själva området för hamnarna än även av det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som är avsedd att bedrivas i hamnarna, bör avseändras för det gemensamma behovet. Däremot torde med hänsyn till vad av ämbetsverken och de sakkunniga anförts böra påfordras dels i fråga om hamnanläggningen vid Byxelkrok, att 15 % av kostnaden bestrides av Böda kommun eller landstinget, dels ock att vid Hönö-Klåva strandskoning och bryggor utmed den nya bassängen bekostas av fiskarena. I vad mån bidrag till förstnämnda hamnanläggning skall utgå ur fonden för broar och mindre hamnar torde få bero på framtida övertägande.

Vad beträffar frågan, huruvida fiskehamnsarbetena fortfarande skola utföras av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i egen regi eller utlämnas på entreprenad, torde det givetvis ej kunna ifrågasättas, att den materiel och de sakkunniga arbetskrafter, som styrelsen genom bedrivande under flera år i egen regi av fiskehamnsbyggnaderna förvärvat, icke skulle utnyttjas i den utsträckning, som kan visa sig ur teknisk och ekonomisk synpunkt lämpligt. Då emellertid statens intresse fordrar, att ifrågavarande arbeten utföras icke blott på ett betryggande sätt utan jämväl för minsta möjliga kostnad, och det i ett och annat fall icke torde vara uteslutet, att ett sådant arbete kan verkställas på ett för staten förmånligare sätt genom att utlämnas på entreprenad, synes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen före påbörjandet av varje företag böra undersöka vilket system för arbetets utförande som kan visa sig lämpligast. Denna synpunkt har jämväl framförts av 1922 års riksdag, som, vid beviljande av anslag till fiskehamnsbyggandet, beträffande kostnaden för Barsebäcks hamn uttalade, att vid den av riksdagen begärda undersökningen rörande möjligheterna att nedbringa kostnaderna för hamnens byggande det måhända kunde visa sig lämpligt att införskaffa entreprenadanbud från enskilda firmor på ifrågavarande område.

I likhet med vad tidigare varit fallet torde samtliga de nu föreslagna fiskehamnarna böra utföras och underhållas genom statens försorg.

Det belopp av 600,000 kronor, som i statsverkspropositionen beräknats för budgetåret 1923—1924 till bestridande av kostnaden för utförande av de till fiskehamnsgruppen I hörande hamnbyggnader, är, enligt vad ämbetsverken och de sakkunniga meddelat, tillräckligt för bedrivande under nämnda budgetår av berörda arbeten i nu föreslagen utsträckning. Något anslag till företag inom fiskehamnsgruppen II er-

fordras ej för samma budgetår, enär för detta ändamål tidigare anvisade medel ännu ej tagits i bruk.

Jag förutsätter, att nödiga kostnader för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning fortfarande som hittills få bestridas från de till hamnarnas byggande anslagna medel.

Slutligen må framhållas, att ämbetsverkens och de sakkunnigas ifrågavarande utredning och förslag icke omfattat de mindre fiskehamnar, som erhålla statsbidrag från de av riksdagen sedan år 1920 beviljade anslagen till understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader. Då nu statens fiskehamnsbyggnadsverksamhet huvudsakligen av ekonomiska skäl måste kraftigt inskränkas och sålunda åtskilliga hamnar uteslutits ur planen för fiskehamnsbyggnandet, synes det rimligt, att för nödvändiga mindre förbättringsarbeten å dessa hamnar skulle kunna erhållas statsbidrag från berörda anslag. En sådan utväg har också förordats av ämbetsverken och de sakkunniga beträffande de nu uteslutna hamnarna vid Faludden och Vändborg. Det är därför angeläget, att anslagen till understödjande av mindre fiskehamnsbyggnader icke för framtiden tillmätas allt för knappt.»

Såsom i propositionen framhållits, hava de förutsättningar, varunder fiskehamnsbyggnandet år 1911 planerades, sedermera så förändrats och på senare år därjämte det statsfinansiella läget så försämrats, att det allmer framstått såsom nödvändigt att söka genom minskning av fiskehamnarnas antal eller förenklingar i planerna för deras utbyggnad i möjligaste mån nedbringa statens utgifter för ändamålet. Det var dessa skäl som i huvudsak föranledde 1922 års riksdag att hos Kungl. Maj:t göra framställning om en utredning, närmast avseende att åstadkomma ett bedömande ur allmän ekonomisk synpunkt av behovet av hamnars anläggande å de olika platserna, varvid särskilt borde uppmärksammas nödvändigheten av att byggnadskostnaderna komme att stå i rimlig proportion till den framtida nyttan av respektive anläggningar.

Ehuru det givetvis icke varit utskottet möjligt att underkasta den nu framlagda ändrade planen för det fortsatta bedrivandet av statens fiskehamnsbyggnadsverksamhet en mera ingående teknisk granskning, har det dock velat synas utskottet som om vid den verkställda utredningen beaktats de synpunkter, som riksdagen ansåg böra vara vägledande för nämnda utredning. Genom ett godtagande av ifrågavarande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gemensamt med lantbruksstyrelsen och med biträde av särskilda sakkunniga nu utarbetade förändrade planen skulle vinnas högst avsevärda besparingar utan att dock kraven på ett

*Utskottets
yttrande.*

understödjande från statens sida av fiskehamnsbyggnadsverksamheten torde kunna sägas alltför mycket åsidosatta. Utskottet vill därför tillstyrka det framlagda förslaget.

Med avseende å de i ämnet väckta motionerna nr 246 och 254 rörande Byxelkrok och Hönö-Klåva vill utskottet framhålla, att desamma endast innebära ett återgivande av vissa av chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning framförda särmeningar, som icke vunnit anslutning av de båda ämbetsverken eller övriga sakkunniga men som nu motionsvis upptagits av vissa Ortsrepresentanter. Såvitt utskottet kunnat finna torde icke skäl vara anförda, som böra föranleda riksdagen att frångå de förslag, som av myndigheterna och de sakkunniga efter verkställd utredning på dessa punkter framlagts. Ej heller har utskottet funnit sig kunna tillstyrka den i motionen nr 249 påyrkade utvidgningen av det nya byggnadsprogrammet genom intagande i detsamma av ytterligare två hamnar på Gottland, nämligen Kapelludden och Våndborg.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herrar Johansons i Hörninge m. fl., Anderssons i Grimbo m. fl. och herr Gardells m. fl. ovanberörda motioner, må

1:o besluta, att följande till fiskehamnsgrupp I hörande hamnbyggnader, nämligen vid Herrevik, Byviken, Hölick, Lörudden, Värskär och Byxelkrok — hamnbyggnaden vid Byxelkrok under det i statsrådsprotokollet angivna villkor om bidrag från vederbörande kommun eller landsting — skola i nu angiven ordning utföras;

2:o besluta, att följande till fiskehamnsgruppen II hörande, huvudsakligen av muddringar bestående hamnförbättringar, nämligen vid Gårdskär, Fågelsundet, Utvalnäs och Hönö-Klåva — hamnförbättringen vid Hönö-Klåva under det i statsrådsprotokollet angivna villkor beträffande kostnaderna för strandskoning och bryggor — ävensom andra fiskehamnsarbeten av liknande art, som av riksdagen komma att beslutas, skola utföras jämsides med andra i gång varande fiskehamnsbyggnader, därvid omförmälda fyra hamnförbättringar skola äga företräde framför de övriga hamnarbeten, som

komma att till gruppen hänföras, ävensom utföras i den inbördes ordningsföljd, som nu angivits;

3:o) att de hamnar vid Kårehamn, Kapelludden, Bremö-Kalven, Våndborg, Faludden, Stendörren, Långö och Bokö samt den hamnförbättring vid Gäddbäckssund, som av riksdagen tidigare beslutats, icke skola komma till utförande;

4:o) till bestridande av kostnaden för de till fiskehamnsgruppen I hörande hamnbyggnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor;

5:o) besluta, att ifrågavarande anslag må för avsett ändamål, enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela, användas under villkor om kostnadsfri upplåtelse ej mindre av själva området för hamnarna än även av det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som är avsedd att bedrivas i hamnarna, bör avsöndras för det gemensamma ändamålet; samt

6:o) medgiva, att även för fall, där sådant ej tidigare beslutats, samtliga de hamnar, som under 1:o) avses, ävensom de under 2:o) uppräknade fyra hamnar skola utföras och underhållas genom statens försorg.

Stockholm den 13 april 1923.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius*, *A. C. Lindblad*, *C. J. G. Swartz*, *N. A. Nilsson* i Kabbarp, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. F. Lamm*, *O. U. B. Olsson*, *J. L. Widell*, *C. G. Ekman*, *J. Nilsson* i Malmö, *O. Bergqvist* och *K. E. Andersson* i Eliantorp samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén*, *O. H:son Waldén*, *P. Nilsson* i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *S. Bengtsson* i Norup, *J. D. Norman*, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *A. Å. Törnkvist* i Karlskrona, *P. M. Olsson* i Blädinge och *I. Olofsson* i Digernäs.